

ประโยค ป.ธ. ๓

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

สอบ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

๑. สระในบาลีภาษามีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ สระเช่นไร จัดเป็นครุ ๆ
๒. ทิฆะสระสนธิ มีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ ในที่เช่นไร จึงทิฆะสระหน้าได้ ๆ
อิทานะวาหิ เป็นสนธิอะไร ๆ คัดและต่ออย่างไร ๆ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
 - ก. นามเช่นไร จัดเป็นสาธารณนาม ๆ
 - ข. สตุถาโร มีวิธีทำตัวอย่างไร ๆ
 - ค. ปณฺณรสี เป็นสังขยาชนิดไหน ๆ
 - ฃ. วิเศษนศัพท์นามมีลักษณะอย่างไร ๆ
 - ง. ภนฺเต, สหายิ ในอพยยศัพท์ เป็นนิบาตบอกอะไร ๆ
๔. ในอาขยาต จักวาจากไว้เท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ วาจากไหนลงปัจจยอะไร ๆ
๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็นเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ และจะกำหนดรู้ได้
อย่างไรว่าสาธนะนั้น ๆ เป็นรูปอะไร ๆ อปายคามิโน (สตุตา) ลงปัจจย
อะไร ๆ เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ๆ
๖. อะไรชื่อว่าตปฺปฺริสสมาส ๆ ตปฺปฺริสสมาส กับ อพยยิภาวสมาส ต่างกัน
อย่างไร ๆ อจฺจฺราสหสฺสปริวฺโต (เทวปฺคุโต) เป็นสมาสอะไรบ้าง
จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ ๆ
๗. ภาวตฺถิต เป็นนามหรือคุณ ๆ ต่างจากตฺถิสตฺถิตฺถิตฺถิตอย่างไรบ้าง ๆ
เทศนาภุสฺสตา ลงปัจจยอะไร ๆ ในตฺถิตไหน ๆ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ๆ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. สระในบาลีภาษามี ๘ ตัว ๆ คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ ๆ สระที่เป็น
 ทิฆะล้วนเช่นนี้ คือ อา อิ อู เอ โอ และสระที่เป็นรัสสะ คือ อ อิ อู
 มีพยัญชนะสังโยค และนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง จัดเป็นครุ มีเสียงหนัก
 เหมือนคำว่า ฎปาโล มนุสฺสนิโท โกเสยฺยํ เป็นต้น ๆ

๒. ทิฆะสระสนธิ มี ๒ ๆ คือ ทิฆะสระหน้าอย่าง ๑ ทิฆะสระหลังอย่าง ๑ ๆ
 ทิฆะสระหน้าในที่เช่นนี้ คือ เมื่อสระหลังลบแล้วทิฆะได้ ตัวอย่าง
 กิสุ-อิธ ลบ อิ ที่ อิธ แล้วทิฆะสระหน้าได้ คือ ทิฆะ อุ ที่ กิสุ เป็น อุ
 เป็น กิสุธ หรือ สาธุ-อิติ เป็น สาธุติ เป็นต้น หรือมีพยัญชนะอยู่หลัง
 ทิฆะสระหน้าได้ ตัวอย่าง มุณี-จเร เป็น มุณีจเร ๆ

อิทานเواهرํ เป็น โลปสระสนธิ และทิฆะสระสนธิ ๆ คัดเป็น
 อิทานิ-เอว-อหํ

ระหว่าง อิทานิ - เอว สระหน้าและสระหลังไม่มีพยัญชนะอื่นกั้น
 ในระหว่าง ลบสระหน้าคือ อิ ที่ อิทานิ ค่อเป็น อิทานเว

ระหว่าง อิทานเว - อหํ สระทั้งสอง คือ สระหน้าและสระหลัง
 เป็นรัสสะมีรูปเป็น อ เสมอกัน เมื่อลบ อ ที่ อิทานเว แล้วต้องทิฆะสระ
 ที่ไม่ได้ลบ คือ อ ที่ อหํ เป็น อา ค่อเป็น อิทานเواهرํ ๆ

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้คือ

ก. นามที่ทั่วไปแก่ คน, สัตว์, ที่, อื่น ได้ เหมือนคำว่า มนุสฺสโส มนุषฺย
 ตिरจฺฉานโน สัตว์ติริจฺฉาน นครํ เมือง เป็นต้น จัดเป็นสาธารณนาม ๆ

ข. สตุถาโร มีวิธีทำตัวอย่างนี้ คือ สตุถาโร ศัพท์เดิมเป็น สตุถ
 ลง โย ปฐมาวิกัดติ ทุตติยวีกัดติ และอาลปนวีกัดติ พหูวนะ เอา อุ การันต์
 ที่ สตุถ เป็น อาร มีรูปศัพท์เป็น สตุถาร แล้วเอา โย ปฐมาวิกัดติ

ทุติยวิภคติ และอาลปนวิภคติ พหุจนะ เป็น โอ สำเร็จรูปเป็น
สตถาโร ฯ

ก. ปณฺณรสี เป็นสังขยาหนิคปุรณสังขยา ฯ

ข. วิเสสนศัพท์นาม มีลักษณะอย่างนี้ คือ คล้าย ๆ กับคุณนาม
แต่มีวิธีแจกไม่เหมือนคุณนาม ฯ

ง. ภนฺเต เป็นนิบาตบอกอาลปนะ สาย เป็นนิบาตบอกกาล ฯ

๔. ในอาชยาดัจจวากได้ ๕ ฯ คือ กัตตวาก ๑ กัมมวาก ๑ ภาววาก ๑
เหตุกัตตวาก ๑ เหตุกัมมวาก ๑ ฯ ในแต่ละวากลงปัจจัยดังนี้

กัตตวาก ลงปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ, เอ, ย, ญ, ฉา, นา, ญา, โอ,
ณ, ฌย

กัมมวาก ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อากม หน้า ย ด้วย

ภาววาก ลง ย ปัจจัย

เหตุกัตตวาก ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ ณ, ฌย, ฉาเป, ฉาปย

เหตุกัมมวาก ลงปัจจัย ๑๐ ตัวนั้นด้วย ลงเหตุปัจจัย คือ ฉาเป ด้วย
ลง ย ปัจจัยกับทั้ง อิ อากม หน้า ย ด้วย ฯ

๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะจัดเป็น ๓ ฯ คือ กัตตรูป ๑ กัมมรูป ๑ ภาวรูป ๑ ฯ
และจะกำหนดรู้ได้ว่าสาธนะนั้น ๆ เป็นรูปอย่างนี้ คือ รูปวิเคราะห์
แห่งสาธนะใด เป็นกัตตวากก็ดี เป็นเหตุกัตตวากก็ดี สาธนะนั้นเป็น
กัตตรูป รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัมมวาก สาธนะนั้นเป็นกัมมรูป
รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นภาววาก สาธนะนั้นเป็นภาวรูป ฯ

อปายคามิโน (สตฺตา) ลง ฌิ ปัจจัย เป็น กัตตรูป กัตตฺสาธนะ
ตั้งวิเคราะห์ว่า อปาย คจฺจนฺตฺติ อปายคามิโน (สตฺตา) หรือ
เป็นกัตตรูป กัตตฺสาธนะ ลงในอรรถแห่งตฺสฺสึละ ตั้งวิเคราะห์ว่า อปาย
คจฺจนฺตฺติ สึเณตฺติ อปายคามิโน (สตฺตา) หรือเป็นสมาสรูปตฺสฺสึลสาธนะ
ตั้งวิเคราะห์ว่า อปาย คนฺตุ สึเณตฺสฺสนฺตฺติ อปายคามิโน (สตฺตา) ฯ

๖. นามศัพท์มี อ วิภคติเป็นต้น ในที่สุด ท่านย่อเข้าด้วยบทเบื้องปลาย ชื่อว่าตปฺปริสสมาส ๑ ตปฺปริสสมาสกับอภัยยิภาวสมาสต่างกันอย่างนี้ คือ ตปฺปริสสมาสมิบทหลังเป็นประธาน ไม่ได้นิยมลิงค์และวณะ ตัวอย่างเช่น สุขํ ปคุโต สุขปฺปคุโต (ปุริโส นुरुข) ถึงแล้วซึ่งสุข รูปे สณฺญา รูปสณฺญา ความสำคัญในรูป วเน ปุํปุํ วนปุํปุํ คอกไม้ในป่า ส่วนอภัยยิภาวสมาสมิบทหน้าเป็นประธาน และเป็นอุปสรรคและนิบาต บทหลังเป็นนปฺสกลิงค์ เอกวณะ ตัวอย่างเช่น นครสุส สมิปิ อุปนฺคร ที่ใกล้แห่งเมือง ชื่อว่าที่ใกล้แห่งเมือง ๑

อจฺจฺราสฺสสุสฺปริวุโต (เทวปฺคุโต) เป็นตติยตปฺปริสสมาส มีนฺฏฐิตปฺปริสสมาส เป็นภายใน ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

ฉ.ตปฺ. วิ. อจฺจฺรานํ สหฺสุสํ อจฺจฺราสฺสสุสํ

ค.ตปฺ. วิ. อจฺจฺราสฺสสุสฺเสน ปริวุโต อจฺจฺราสฺสสุสฺปริวุโต (เทวปฺคุโต) ๑

๗. ภาวตฺถิตินาม ๑ ต่างจากตฺถิสตฺถิตินามอย่างนี้ คือ ภาวตฺถิตินาม ตฺถิตินาม ลงปัจจัย ๖ ตัว คือ ตฺ, ญฺ, ตฺน, ตา, ฌ, กญฺ แทน ภาว ศัพท์ แปลว่า ความเป็นแห่ง... ตัวอย่าง สหายตา ความเป็นแห่งสหาย เป็นต้น ส่วนตฺถิสตฺถิตินามเป็นตฺถิตินาม ลงปัจจัย ๕ ตัว คือ วิ, ส, สึ, อิก, อี, ร, วนฺตุ, มนฺตุ, ฌ แทน อคติศัพท์ แปลว่า มี ตัวอย่าง ปญฺญา อสุส อคติติ ปญฺญา ปัญญา ของชนนั้น มีอยู่เหตุ นั้น (ชนนั้น) ชื่อว่ามีปัญญา ๑

เทสฺนากุสฺลตา ลง ตา ปัจจัย ในสมุหตฺถิตินาม ๑ ตั้งวิเคราะห์ว่า เทสฺนากุสฺลตา สมนุ เทสฺนากุสฺลตา แปลว่า ประชุมแห่ง(บุคคลทั้งหลาย) ผู้ฉลาดในการแสดง ชื่อว่าเทสฺนากุสฺลตา (ประชุมแห่งบุคคลผู้ฉลาดในการแสดง) หรือลง ตา ปัจจัย ในภาวตฺถิตินาม ๑ ตั้งวิเคราะห์ว่า เทสฺนากุสฺลตฺส ภาโว เทสฺนากุสฺลตา แปลว่า ความเป็นแห่งบุคคลผู้ฉลาดในการแสดง ชื่อว่าเทสฺนากุสฺลตา (ความเป็นแห่งบุคคลผู้ฉลาดในการแสดง) ๑